

NORMBLADEN PVH (GIDSEN VOOR GOEDE PRAKTIJKEN)

I. Toepassingsgebied: PAPEGAAIEN

Normaliter zijn papegaaien gezonde en langlevende vogels als ze eenmaal goed gesetteld zijn. Een gezonde papegaai zal een mooi strak verenkleed hebben, glimmende ogen, droge neusgaten, zijn snavel dicht hebben en in rusthouding op 1 poot zitten, zelfstandig kunnen eten en een schoon poepgat (cloaca) hebben.

Hygiëne

Om ziekten te voorkomen is een goede hygiëne noodzakelijk.

Een ziekte kan in een buitenvolière optreden doordat uitwerpselen van vogels in het wild daarin terechtkomen. Ophopingen van uitwerpselen van de voliërebewoners en rondslingerende voedselresten vormen goede voedingsbodems voor allerlei soorten schimmel. Het optreden van schimmelziekten bij vogels zal daarvan een gevolg kunnen zijn.

Bevuiling van kooien door uitwerpselen van muizen (of wilde vogels) kan leiden tot pseudo-tuberculose. De boosdoener is een bacterie die in het darmkanaal van muizen en ratten voorkomt. Besmetting geschiedt vooral doordat uitwerpselen van dit ongedierte in het voer of het drinkwater terechtkomen. Bestrijding van muizen en ratten is dus belangrijk.

Verder zullen voliëres en kooien regelmatig met een geschikt middel moeten worden ontsmet. De voer- en drinkbakjes moeten dagelijks grondig worden schoongemaakt. Ook de zitstokken moeten regelmatig grondig schoon gemaakt worden. In kleine groefjes of barstjes van het houtwerk kunnen mijten voorkomen. Ook nestkasten zullen goed schoongemaakt en zonodig gedesinfecteerd moeten worden.

Hoe herken ik een zieke papegaai:

Iedere vogel die ziek is, toont dit in zijn gedrag. Wel moet u er rekening mee houden dat vogels prooidieren zijn. Zij verbergen instinctmatig hun ziekteverschijnselen. Het is dus zeer belangrijk dat u uw vogel iedere dag goed observeert, zodat u weet hoe hij zich 'normaal' gedraagt en direct afwijkingen in zijn normale gedrag / uiterlijk kunt signaleren. Vrijwel iedere vogel die ziek is vertoont een of meer van de volgende verschijnselen: bol zitten (veren opzetten), minder of trager eten, minder actief zijn, minder goed opletten, de ogen half of helemaal gesloten houden, minder agressief zijn of juist meer aanhankelijk zijn. Al deze verschijnselen zijn erop gebaseerd om zo veel mogelijk energie te sparen en kunnen er op wijzen dat de vogel ziek is en het is dan altijd verstandig om een vogeldierenarts te raadplegen en de vogel te laten onderzoeken.

II. Verzorging van zieke papegaaien

Ziekteverschijnselen bij papegaaien zijn vaak niet specifiek en een juiste diagnose is zeer moeilijk te stellen zonder tests. Helaas zijn dergelijke proeven veelal niet praktisch, omdat, vooral bij bacteriële en virusinfecties, de toestand van de vogel zeer snel verslechterd. Als u wacht op een diagnose, kan het te laat zijn voor behandeling. Het gevolg is dat breed spectrumantibiotica, die effectief zijn tegen diverse bacteriën, worden voorgeschreven in de beginstadia van de ziekte.

Symptomen van een slechte gezondheid waarop moet worden gelet zijn: inactiviteit, slaperigheid, het voortdurend sluiten van de ogen, doffe ogen, opgezette veren alsof de vogel het koud heeft, afscheiding uit ogen en/of neusgaten, waterige of vreemdgekleurde uitwerpselen, bevuilde veren rond de cloaca, algemene zwakte. Meestal zitten zieke vogels met de twee poten op de zitstok. Volwassen vogels die niets mankeren, zitten gewoonlijk

op 1 poot. De zieke vogel zal de kop tussen de rugveren steken. Het voer in het bakje zal nauwelijks aangeraakt zijn door gebrek aan eetlust. Wat de uitwerpselen betreft, die kunnen ook dunner zijn of een andere kleur hebben dan normaal door bepaald voer.

Allereerst moet worden gezorgd dat de vogel warm blijft. Zet de patiënt niet bij een radiator of in een luchtige kast, maar zorg voor een geconcentreerde warmtebron waarvan de vogel zich desgewenst iets kan verwijderen. De beste warmtebron is de infrarode lamp. Voor papegaaien is een ziekenkooi in de meeste gevallen niet erg praktisch. In zo'n kooi is de temperatuur overal even hoog en de atmosfeer is er buitengewoon droog. Door de beperkte ruimte heeft de vogel geen mogelijkheid zich op een iets koeler plekje terug te trekken als dat nodig mocht zijn.

Er zijn infrarode lampen van verschillende typen. Sommige lampen geven behalve de infrarode stralen een nogal scherp licht af, dat zeker niet zo goed is voor de ogen van de vogels. Een schermplaat op 50 cm van de lamp zou dan wenselijk zijn. Een infrarode lamp met keramisch element, gaat niet stuk als er water op wordt gespat en heeft een zeer lange levensduur. Last van de ogen krijgen de vogels hierbij niet, omdat er nagenoeg geen licht wordt uitgestraald. Een nadeel van infrarode straling is dat mogelijk de voedingswaarde van het voer wordt aangetast; in elk geval wat het vitaminegehalte betreft.

Papegaaien genezen doorgaans vrij snel, mits op een vroeg tijdstip met de behandeling is begonnen. Als de vogel langzamerhand meer alert wordt, verminder dan de warmte geleidelijk om hem aan de omringende temperatuur te wennen. Reduceer de temperatuur niet te vlug en let op hoe de papegaai reageert. Lijkt het dat de vogel zich niet prettig voelt en zijn veren opzet, verhoog dan de temperatuur.

Tracht de vogel te verleiden iets lekkers te eten; ook water moet beschikbaar zijn. Als u de geneesmiddelen in water oplost, gebruik dan slechts 1 waterbak, omdat de vogel liever het zuivere water drinkt dan water met antibioticum, omdat dit bitter smaakt.

Haast u vooral niet de pas genezen vogel terug te zetten in de volière en helemaal niet in een buitenvlucht bij slecht weer. Houd hem liever in een kooi tot het weer beter wordt.

III. Ongelukken voorkomen

Een papegaai die als huiskamervogel wordt gehouden, zal dagelijks enige tijd uit zijn kooi gelaten moeten worden om vrij rond te kunnen vliegen. Helaas gebeuren daarbij nogal eens ongelukken. Vogels gaan namelijk op onderzoek uit en moeten nooit zonder toezicht worden gelaten als zij buiten de kooi verblijven. De kans op ongelukken kan sterk worden verminderd door de volgende maatregelen te treffen voor de vogel uit de kooi wordt gelaten:

1. Sluit alle deuren en ramen. Scherm gevaarlijke plaatsen (zoals een open haard) af.
2. Hangt er geen vitrage voor de ramen doe dan de overgordijnen dicht bij de eerste gelegenheid dat de vogel wordt vrijgelaten. Daarmee wordt voorkomen dat de vogel tegen de ruiten zal vliegen en schade aan snavel of nek zal oplopen. Laat de vogel geleidelijk wennen aan de afmetingen in huis en leren waar zich de ramen bevinden (het beste kunt u grote raampartijen duidelijk markeren of bedekken met vitrage als de vogel vrij rond vliegt).
3. Laat de vogel niet in de keuken vrij rondvliegen. In de keuken dreigen namelijk allerlei gevaren: emmers of pannen met vloeistoffen, allerlei dampen of gas, hete voorwerpen (denk eraan dat een elektrische kookplaat die na gebruik is uitgeschakeld nog lang warm blijft). Gevaarlijke dampen kunnen ontstaan als bepaald keukengerei dat met bepaalde materialen is behandeld (bijvoorbeeld teflon) leeg wordt verhit. Ook de dampen van zelfreinigende ovens zijn gevaarlijk voor vogels.

4. Vogels zijn veel gevoeliger voor dampen en gassen dan mensen. In een ruimte waarin vogels worden gehouden, moeten om die reden geen spuitbussen worden gebruikt. Ook spuitbussen voor de bestrijding van insecten zijn gevaarlijk voor vogels. Houd een hond of kat die met een vlooiemiddel is behandeld gedurende enkele uren buiten de kamer. Moet een kamer met een of ander middel behandeld worden, breng dan eerst de vogel(s) over naar een andere veilige ruimte.
5. Schakel de elektrische ventilator uit.
6. Sluit voorwerpen die water bevatten af (bijvoorbeeld aquarium, toiletpot).
7. Lood is erg giftig. Gebruik geen loodhoudende verf op plaatsen waar de vogel toegang heeft. Verwijder loden gewichtjes (loodband) van gordijnen.
8. Verwijder kamerplanten. Sommigen zijn giftig!
9. Zorg dat er geen lucifers voor de vogel bereikbaar zijn. Ook deze bevatten vergif!
10. De inhoud van bepaalde merken viltstiften kan eveneens giftig zijn. Pennen en potloden moeten buiten bereik van de vogel(s) worden gehouden.
11. Snoeren van elektrische apparaten leveren gevaar op. Zorg dat snoeren goed zijn weggewerkt en dat er geen stroom op staat.
12. Andere huisdieren, zoals katten en honden, kunnen een gevaar vormen voor papegaaien. Het is dus belangrijk dat u nooit zonder toezicht andere dieren in dezelfde ruimte toelaat waar uw papegaai zich bevindt. Voorzichtigheid is geboden, ook al lijkt het erop dat de dieren elkaar dulden. Het is overigens af te raden een kat samen met een papegaai in dezelfde huiskamer te houden.

Veel voorkomende giftige stoffen of voorwerpen in huis zijn o.a.:

Aanstekers, aceton, ammoniak, antivries, benzine, bleekmiddel, deodorant, desinfecteermiddelen, lijm, glasreinigers, gootsteen ontstopper, haarverf, kerosine (gezuiverde petroleum), koper- en zilverreinigers, linoleum, medicijnen, nagellak, ongediertebestrijdingsmiddelen, onkruidbestrijders, ovenreinigers, parfum, secondelijm, slakkengif, sommige paddestoelen, sommige planten, toiletreiniger, vaatwasser tabletten, verf, verfverdunner, verfreiniger, vloer- en meubelreiniger, wasmiddelen, wasverzachters, wax (voor vloeren en meubels).

Bronnen van metaalvergiftigingen zijn o.a.:

Antieke voorwerpen, batterijen, beenmeel producten, dolomiet (bitterkalk), fitting van lampen, folie van wijn / champagneflessen, gegalvaniseerd gaas (denk aan nieuwe kooien), glas in lood, gordijnrails en gewichten (looddraad), overmatige blootstelling aan gassen van loodhoudende benzine, pleisterkalk, sieraden, soldeer, sommige ritsen, (oude) verf, verzaard vogelspeelgoed.

Er kan sprake zijn van vergiftiging als:

- Een giftige substantie in gebruik is geweest of ter beschikking is geweest van de vogel
- Als u een vreemde substantie op de veren van uw vogel ziet
- Als u uw vogel ziet kauwen of eten van schadelijke substanties
- Als u gekauwde of aangegeten substanties / planten in huis vindt
- Als u 1 of meer van de volgende symptomen ziet: plotseling overgeven, diarree, hoesten, verlies van eetlust, ademhalingsmoeilijkheden, ongewoonlijke dorst, bloederige ontlasting, roodheid rondom de snavel, hoge stem, algehele zwakte, verlamingsverschijnselen en / of coma.

IV. Gezondheid:

Stress:

Sommige soorten papegaaien blijken stressgevoeliger te zijn dan andere. Tamme vogels zijn over het algemeen veel minder stressgevoelig en herstellen zich over het algemeen sneller van ongelukken en andere traumatische ervaringen. Shock zal bij hen niet gauw

optreden als ze worden gevangen en gehanteerd. Bij nestinspecties tijdens het broeden zal waarschijnlijk eerder sprake zijn van agressie tegenover de rustverstoorder dan een nerveuze reactie. Het tegenovergestelde geldt voor vogels die in het wild zijn gevangen. Zij zijn zeer nerveus en komen in een stresssituatie door het opsluiten in een kooi en door het nauwe contact met de mens.

Veel gevallen van verenplukken (verenpikken) zijn terug te voeren op een of andere vorm van stress. Het verenplukken komt zelden bij Amazones voor, maar bij grijze roodstaarten en kaketoets tamelijk veel.

Vaak komen kooi- en volièrevogels onnodig in stresssituaties. Door het vermijden van ondoordachte handelingen wordt vaak stress voorkomen. Het vangen van een vogel in een volière kan bijvoorbeeld het beste gebeuren door de desbetreffende vogel eerst af te zonderen, zodat er voor de medevolierbewoners zo weinig mogelijk storing optreedt. Vang de vogel in het nachthok als de andere in de vlucht zijn, of omgekeerd. Vermijd ook dat andere volierbewoners getuige zijn van de behandeling van een van hen. Vermijd alle plotselinge en harde geluiden.

Wormen:

Veel verschillende wormsoorten kunnen bij papegaaien voorkomen, zoals bijvoorbeeld haarwormen (*Capillaria*) en spoelwormen (*Ascaridia*).

De vogels die uitsluitend in de huiskamer worden gehouden, lopen over het algemeen weinig kans met deze wormen besmet te worden.

Als er kruiden of planten worden gevoerd, die buiten in het wild worden geplukt, is er natuurlijk wel kans op besmetting. Ook als u de papegaaien wel eens buiten op het gras en grond (zwarte aarde) laat lopen, is er een kans op besmetting. Het is dan verstandig de dieren door de vogeldierenarts op wormen te laten controleren en zonodig een wormkuurtje te geven. Een uitzondering vormt de grijze roodstaart. Bij post mortaal onderzoek wordt daar zeer regelmatig een lintworminfectie gevonden. De eieren van deze worm worden opgenomen door veel ongedierte dat in huis voorkomt, zoals huisvliegen, mieren en kevers. Als de papegaai zo'n diertje opeet, kan er bij de vogel een lintworm infectie ontstaan. Een vogeldierenarts kan de diagnose stellen door het onderzoeken van de uitwerpselen onder een microscoop en zal advies geven voor een behandeling.

Als de papegaaien in een buitenvolière verblijven en op de grond voedsel kunnen zoeken, is het verstandig om de vogels eens per half jaar (voor en na het broedseizoen) met een wormmiddel te behandelen, nadat u hierover een vogeldierenarts heeft geraadpleegd.

Ook de jongen kunnen ernstig worden aangetast, omdat er via het voer van de ouders wormeitjes kunnen worden doorgegeven.

Een aantal wormpreparaten is verkrijgbaar, maar de meeste zijn geproduceerd voor ontworming van veel grotere dieren in agrarische bedrijven. De vogeldierenarts zal echter een veilige dosering kunnen geven voor de vogels en ook de toediening van het middel kunnen voordoen.

Breuken:

Botbreuken aan een poot, vleugel, het borstbeen of schedel komen vrij veel voor bij vogels. Een botbreuk in een poot zien we nog wel eens bij jonge vogels vanwege kalkgebrek. Vooral bij grijze roodstaarten komt dit vaak voor. Voldoende calcium is hierbij een eerste vereiste.

Het best kunt u zo snel mogelijk contact opnemen met een vogeldierenarts en houd intussen de vogel warm; bijvoorbeeld door een verwarmings lamp te gebruiken. Ook moet de patiënt zo weinig mogelijk bewegen.

De vogeldierenarts kan drie behandelingsmethoden aanbevelen: een chirurgische ingreep, het spalken van de poot of vleugels of opbinden met een strak verband rondom de breuk, waarbij de vleugel of poot wordt gefixeerd tegen het lijf. Het verband gaat dan dus om de poot of vleugel en het lijfje. Een vleugelbreuk is veel gecompliceerder dan een pootbreuk.

Het opereren en het plaatsen van een pen in de breuk gaat vrij gemakkelijk omdat de botten van de vogel hol zijn en geen merg bevatten. De dunne pennen kunnen daardoor steriel in het bot aangebracht worden en hoeven er vaak na de genezing ook niet meer uit. Botbreuken bij vogels genezen meestal zeer snel door de goede doorbloeding van de botten. Met zo'n drie weken rust en spalken, opbinden of opereren is de breuk meestal wel geheeld.

Het is wel verstandig om vogels met breuken wat extra vitamine D3 en kalk te geven in het voer.

Cloaca prolaps:

Dit betekent dat er een deel van de cloaca buiten de vogel hangt. Vaak ontstaat dit probleem na het moeizaam leggen van een ei. Meestal kan het deel dat er onderuit hangt, voorzichtig weer terug geduwd worden met een wattenstokje of vinger met wat zalf. Het kan echter een spoedgeval worden als de prop beschadigd raakt of als er stuwing optreedt. Beschadiging kan optreden als de vogel met de prolaps lang zitstok of gaas gaat schuren. Als er stuwing optreedt, wordt de prop donkerblauw of paars en moet de vogel met spoed naar een vogeldierenarts. Ook kan het zijn dat het propje wel met de vinger terug te duwen is, maar toch later weer naar buiten komt. In dat geval is een bezoek aan de vogeldierenarts gewenst. De prolaps kan dan operatief worden vastgezet.

Een andere oorzaak van een cloaca prolaps kan ook een darminfectie zijn, daarnaast kunnen ook tumoren (papillomen/wratten), legnood, en neurologische problemen worden gevonden als oorzaak van de prolaps. Bij kaketoes worden ook psychische redenen genoemd als oorzaak van het persen. Ook zindelijkheidsstraining kan een oorzaak zijn. Sommige eigenaren leren hun vogels dat zij pas uit de kooi mogen nadat zij ontlasting geproduceerd hebben. Vooral kaketoes zullen, als zij dit eenmaal geleerd hebben, gaan persen op de ontlasting als zij de eigenaar zien in de hoop dat zij uit de kooi mogen. Dit persen kan uiteindelijk leiden tot het uitstulpen van de cloaca.

Voor de behandeling van cloaca uitstulpingen zijn diverse operaties beschreven. Vaak moet een combinatie van technieken gebruikt worden om het probleem te verhelpen. Helaas is het zo dat het probleem zich opnieuw kan voordoen na een operatie. In deze gevallen zien we vaak dat de elasticiteit van alle weefsel van de cloaca verdwenen is.

V. Ziekten

Snavel- en verenziekte:

Door de Engelsen Psittacine Beak and Feather Disease (Pbfd) genoemd. Dit is een ziekte die door virussen wordt veroorzaakt, waarbij het afweermecanisme van de vogels wordt aangetast. De symptomen zijn verlies van veren, abnormaliteiten aan de snavel en verhoogde vatbaarheid voor allerlei infecties. Mogelijk zijn er diverse soorten virussen bij betrokken, want het ziekte verloop volgt niet bij alle soorten papegaaien een zelfde patroon.

De ziekte tast het immuunsysteem van de vogel aan en fatale gevolgen worden vaker veroorzaakt door een secundaire infectie dan door het virus zelf. In sommige gevallen is echter het immuunsysteem het virus de baas en herstellen aangetaste vogels, maar de mogelijkheid bestaat dat deze vogels dragers van het virus blijven en een bedreiging vormen voor andere papegaaien.

Ziekte van Pacheco:

De ziekte wordt bij papegaaien veroorzaakt door een herpesvirus. Dit virus tast voornamelijk lever, lymfweefsel, huid en de zenuwcellen aan. De belangrijkste vorm van besmetting gebeurt door het inademen van gedroogde mestdeeltjes. Stof is de ideale gastheer voor dit virus. De klinische kenmerken van deze ziekte zijn depressie, verlies van eetlust, diarree met geelgroene ontlasting, trillende bewegingen van de nek, vleugels en poten. In volwassen vogels kan het virus aanwezig zijn als dragerstatus, waarbij de dieren

volledig gezond kunnen zijn tot zich een stress situatie voordoet en het virus zich uit in ziektekenmerken. Wanneer er een besmette vogel in de vogelcollectie wordt ingebracht, kan binnen enkele weken de gehele collectie dood zijn. Er zijn ook zeldzame gevallen die een besmetting overleven, maar deze vogels blijven wel drager en een potentieel gevaar.

Chlamydiose (Papegaaizenziekte):

Papegaaizenziekte (ook bekend als psittacosis of ornithosis) komt niet veel voor, maar kan zowel bij papegaaai als mens ernstige verschijnselen geven. De naam psittacosis wordt gebruikt als de ziekte bij papegaaiachtige voorkomt en de naam ornithosis als dat bij andere vogelsoorten het geval is.

De bacterie kan ook op mensen worden overgebracht (het is een 'zoonose') en de symptomen hebben veel weg van die van influenza. De ziekte wordt verspreid door het inademen van besmette deeltjes, die aanwezig zijn in de uitwerpselen of uitscheidingen van neus en ogen.

De besmette vogel zit stil in een hoekje of op de zitstok. De veren zijn opgezet (de vogel zit 'dik') en lijkt het koud te hebben. Er is gewichtsverlies en mogelijk diarree. Gezonde vogels kunnen dragers zijn van de ziekte, maar er zijn dan geen symptomen. De ziekte kan met antibiotica worden behandeld.

Polyoma:

Polyoma is een virusziekte (Papovavirus) en komt over het algemeen alleen voor bij papegaaien. De ziekte is vaak dodelijk voor jonge papegaaien die nog niet zijn uitgevlogen. De ziekte van polyoma kunnen papegaaien overleven, maar zij blijven dan vaak drager van de ziekte. De ziekte kan worden aangetoond met behulp van bloedonderzoek gecombineerd met een uitstrijkje van de darm.

Aspergillose:

Dit is een schimmelziekte bij papegaaien. De ziekte verspreidt zich gewoonlijk door de luchtwegen door ingeademde schimmelsporen. De vogel heeft moeilijkheden met ademen en de toestand verergert als de schimmel zich ontwikkelt, vooral als de vogel onder spanning verkeert. Aspergillose ontwikkelt zich erg langzaam en het ziektebeeld verloopt heel geleidelijk, dikwijls over meerdere maanden.

Aspergillose is een ongeneeslijke ziekte, maar ze kan wel worden verzacht en het verloop kan worden gestopt.